

Pæne piger – ordentlighed som ideal i uddannelsen af SOSU-hjælpere

SOSU-uddannelsen rummer dannelsesidealer om køn, klasse og seksualitet, som får betydning for personer, der uddanner sig til at arbejde med ældre

I denne artikel diskuteres det, hvordan ikke bare køn, men også klasse og seksualitet kan få betydning for hvem, der ekskluderes, og hvem der får mulighed for at blive "en af de gode elever" i SOSU-uddannelsen. Gennem en kvalitativ analyse vises det, at et ideal om ordentlighed kommer til at spille en afgørende rolle for, hvem der passer ind i en professionsidentitet som ældreomsorgsmedarbejder.

Køn og omsorgsarbejde er blevet behandlet i flere videnskabelige sammenhænge, blandt andet gennem et fokus på de dynamikker, der fastholder kvinder og/eller ekskluderer mænd af omsorgsfag (fx Dahl 2000; Hjort & Nielsen 2003; Liveng 2007; Nielsen 2005; Wohlgemuth, 2010). Mit arbejde relaterer sig den eksisterende forskning, men jeg breder in- og eksklusionsperspektivet ud til at omfatte ikke bare køn, men også seksualitet og klasse.

Teoretiske bemærkninger

Analysen af ordentlighed er inspireret bl.a. af Kirsten Frederiksen's forskning i sygeplejens opkomst i Danmark. Frederiksen fremanalyserer med inspiration fra Foucault en ordentlighedsfigur, der består af tre ordens kategorier:

- At holde orden, både i betydningen *at holde rent i forhold til bakterier og at holde orden i forhold til ting*.
- At holde orden som *viljen til systematik*, i betydningen at få alt til at fungere nøjagtigt og systematisk sammen med forestillingen om, at dette er muligt og ønskeligt.
- At være ordentlig i betydningen *at opføre sig på en måde, som betragtes som den rette opførsel* (Frederiksen 2005, p. 182, min kursivering).

De tre ordens kategorier danner tilsammen figuren *ordentlighed*. I lighed med

Frederiksen arbejder jeg analytisk med ordentlighed, og jeg har således afsøgt det empiriske materiale efter fortællinger om at holde rent, rydde op og holde orden, og også efter fortællinger, der handler om at opføre sig ordentligt, i forståelsen socialt acceptabelt. Jeg deler Frederiksen's inspiration fra Foucault og er drevet af en interesse for, hvordan subjekter bliver til i hverdagslivet og i interaktion med andre subjekter og institutionelle normer. Jeg er dermed optaget af, hvordan ordentlighedsfiguren udspiller sig i et levet og erfaret hverdagsliv, og hvordan SOSU-eleverne accepterer, afviser eller bearbejder de tilbud om identitet, som de mødes med i deres uddannelsesforløb. Endvidere er jeg optaget af at undersøge, hvordan ordentlighedsfiguren informeres af køn og af andre identitetskategorier som køn, klasse og seksualitet, hvorved jeg også henter inspiration i såkaldt intersektionalitetsteoretiske perspektiver (Staunæs 2004), der sigter mod at skabe viden om, hvordan forskellige typer af identitetskategorier 'fletter sig sammen', og dermed får betydning for hinanden ud fra en erkendelse af, at det fx betyder noget for kvinders positioner og handlemuligheder, om de er sorte eller hvide, middel- eller arbejderklasse. Jeg forstår køn, klasse og seksualitet som performative (Butler 1993), altså som fænomener, der kommer til udtryk i diskursive praksisser og interaktion, også når dette ikke er intentionelt. Jeg er endvidere inspireret af Beverly Skeggs, der i et af sine tidlige arbejder har belyst, hvordan identitetsskabelse hos britiske, arbejderklassepiger og -kvinder, der uddannes til at varetage omsorgsarbejde [note 1], sker ud fra et ideal om 'den respektable middelklassekvinde' (Skeggs 1997).

Metode

Artiklen bygger på et empirisk materiale

bestående af 23 interviews med SOSU-elever og undervisere, samt etnografiske observationer, produceret i perioden 2007-2009 på fire SOSU-skoler. Det empiriske materiale, hvoraf jeg i denne artikel kun anvender interviewene, er analyseret med henblik på at afdække, hvordan køn, klasse og seksualitet betydningstilskrives af de elever og undervisere, som jeg har talt med. I analyseprocessen har jeg således fokuseret på, hvornår informanterne eksplicit har italesat køn i generaliserede former (fx "Kvinder har bare det der morgen", eller: "Jeg forstår ikke, hvad mænd vil i det her fag"). Jeg har således identificeret værdisætninger af mænd og kvinder samt udsagn, hvor køn kobles til forskellige typer af faglighed (fx omsorgsevne) eller faglighedskomponenter (fx empati). Derudover har jeg identificeret koblinger mellem køn og 'den gode/mindre gode SO-

Samlet set tyder analysen af det empiriske materiale på, at de elever, der accepterer alle tre dimensioner af ordentlighedsidealet og identificerer sig med dem i forhold til deres samlede tilværelse, ikke blot får mulighed for at blive anerkendt som gode og lovende elever, de oplever også, at de får en bedre tilværelse

SU-hjælper', både på det generaliserede, men også på det konkrete plan. Samme analyseproces har været gentaget med fokus på seksualitet og klasse. Herefter har jeg arbejdet med, hvordan køn, klasse og seksualitet i samspil får betydning for, hvordan ordentlighedsfiguren kommer til udtryk som aspekt af den professionsidentitet, som de kommende SOSU-hjælpere tilbydes. Det vil sige, at jeg i det følgende udfolder analytiske eksempler på, hvordan SOSU-eleverne holder orden i relation til de tre ordentlighedsdimensioner, som jeg har fundet hos Frederiksen; 1) i betydningen at holde rent i forhold til bakterier og at holde orden i forhold til ting, og 2) at have viljen til systematik, og 3) at opføre sig på en måde, som betragtes som den rette opførsel.

I fremstillingen har jeg udvalgt empiriske eksempler, der illustrerer de overordnede analytiske pointer i relation til hver af dimensionerne.

At holde orden: Der skal være forskel på hverdag og fest!

For at forstå, hvordan ordentlighed spiller en rolle i uddannelsen af social- og sundhedshjælper, og hvad ordentlighed har at gøre med køn, klasse og seksualitet, lægger jeg ud med dette citat fra et interview med to undervisere, der fortæller om, hvad der sker med eleverne i løbet af deres uddannelsesforløb:

Kirsten: Der sker lidt et skred, fra de sidder, som om de skulle til fest lørdag aften, med store udringninger og kæmpe øringer og hår ud over det hele. Det [bliver] ligesom hensat til lørdag aften. De forstår, at der er forskel på hverdag og fest.

Inger: Men det går i begge retninger, fordi dem, der overdriver make-up'en, og [bar-

men] vælter ud, og jeg ved ikke hvad. Jeg tænkte også på dem, der kommer i slidte joggingbukser, uden undertrøje, uden bh og ting og sager. Men undervejs kan de måske godt se de andre, der gør lidt mere ud af sig selv, og det gør de også. For mig [er det] i hvert fald en kæmpe stor gevinst. Uden jeg skal bestemme, hvad de skal have på.

I citatet omtaler underviserne eleverne som et ikke-kønnet 'de'. Men med referencen til udringninger, øringer og bh'er bliver det klart, at de SOSU-elever, der tales om, er kvindelige SOSU-elever. Jeg tolker udtalelsen som en kritisk kommentar til disse elevers måde at udvise kvindelighed. De er kvinder på den forkerte måde, i hvert fald når det handler om, hvordan 'man' skal se ud, når man er på skole eller hos en borger. Det samme gør sig gældende i det følgende citat, der stammer fra en underviser, som fortæller om en elev, der ændrede sig i løbet af sit uddannelsesforløb:

Hun var meget kraftig, jeg tror hun har vejlet halvanden hundrede kilo eller sådan noget, og i starten hun kom her, der var det med elastik i bukserne, og når hun gik engang imellem, så kunne hun da lige hive lidt op på de der bukser, ikke. Hun så ikke specielt godt ud, hvis vi skal sige det sådan. Og hen af vejen, der blev hun, hvad skal vi sige, hendes hygiejne blev bedre og bedre, og tøjet blev bedre og bedre. Vi var på skovtur engang, der kunne hun faktisk ikke gå hjem rent fysisk, så hun måtte køres. Hun har fuldført uddannelsen, hun er blevet færdig social- og sundhedshjælper, og til afslutningen, der var hun flot klædt på og shinet rigtig godt op. [Hun] kom op og holdt en tale til alle andre. Det er den bedste tale, jeg har hørt fra en elev nogensinde.

Historien bliver fortalt med iver og entusiasme, det er en positiv udviklingshistorie.

Artiklen påpeger, at køn, seksualitet og klasse har betydning for SOSU-elevens muligheder for at skabe sig en professionsidentitet. Gennem en teoretisk informeret analyse af empirisk materiale vises det, hvordan SOSU-uddannelsen retter sig mod et ideal om 'ordentlighed'. Dette ideal indebærer, at SOSU-eleverne søges dannet til at udvise ordentlighed med deres krop og opførsel, hvilket medfører en række negative værditilskrivninger vedrørende de elever, der ikke lever op til ordentlighedskravet. Det kan fx være ved at udvise kvindelighed på den forkerte måde eller ved at have 'uordentlige', sjuskede kroppe. I lighed hermed synes figuren at vanskeliggøre heteroseksuelle mænds vej ind i SOSU-faget.

Denne artikel er peer-reviewet og er baseret på ph.d.-afhandlingen *I sundhedens tjeneste? Om praktiseringer af sundhedsfremme i social- og sundhedshjælperuddannelsen*, Roskilde Universitet 2011.

Sine Lehn-Christiansen er Cand.mag, Ph.d. og ansat som adjunkt på Institut for Psykologi og Uddannelsesforskning, Roskilde Universitet. slehn@ruc.dk

Eleven transformerer sig fra at være tyk, sjuksket og med dårlig hygiejne, til at få styr på krop og hygiejne. Hun ender endog med at holde afslutningstalen for de andre elever. Både dette og et foregående eksempel peger på, at det eksplicit seksuelle, men også det sjukskede og ukontrollerede, gerne ses omformet til noget mere socialt og professionelt acceptabelt. Med Skeggs ord er det, der skal kontrolleres og helst fjernes, 'det tarvelige' – de kulturelle symboler på arbejderklassekvinder (Skeggs 1997, p. 85). Med reference til Frederiksens ordensfigur kan man også sige, at eleverne ikke bare skal opfylde figurens første dimension; at holde orden på ting og hygiejne i relation til arbejdsopgaverne, men at de også mødes med en fordring om at holde deres fremtræden i orden, idet der lægges negativ afstand både til fremtræden, der er 'for meget' (for udmajet) og 'for lidt' (for uhygiejnisk) og dermed sigter til, at eleverne lærer at balancere deres kvindelige fremtræden, så der er mindst risiko for at de virker stødende. Hvor Frederiksen ikke tænker køn ind i ordentlighedsfiguren, så viser ovenstående, hvordan kvinde-køn og måden, som dette performes på, bliver en del af dette ideal.

Ordentlige mænd? De må være bøsser!

Hvordan mødes mandlige SOSU-elever af idealet om ordentlighed? Det bliver vi klogere på bl.a. i dette interview, hvor SOSU-eleven Søren fortæller:

Søren: Jeg kommer fra et rent hjem, og jeg bor også pænt af en mand – det er nok derfor, at folk også mistænker mig for at være det andet. Men jeg har altid lært – også derhjemme – at det er vigtigt at gøre rent, for der sidder altså mange bakterier rundt omkring. Og jeg er opdraget i en familie, hvor vi altid har haft det pænt og rent.

Søren fortæller om, hvordan han har idealet om at holde rent og holde orden med sig hjemmefra. Men der sker også noget andet i citatet, idet Søren fortæller om, hvordan det, at han er så ordenlig, betyder, at der stilles spørgsmål til hans seksuelle præferencer. Søren afviser, at han er 'det andet'; altså homoseksuel. Når Søren overhovedet skal forsvare sin (hetero)seksualitet, så skyldes det, at

Artiklen viser, hvordan eleverne modtager, afviser eller bearbejder ordentlighedsidealet på meget forskellig vis. Mens nogle ser det som en velkommen mulighed for at få livet ind i nogle 'sundere' og mere faste rammer, er der også nogle, der viser modstand imod kravene om at skulle forandres til at blive mere ordentlige

ordentlighed kobles til kvindelighed. Søren 'kvindeliggøres' med andre ord pga. sin lyst til ordentlighed, og det betyder, at der sås tvivl om Sørens seksualitet. Sørens fortælling kan tolkes som en fortælling

om eksklusion. En fortælling om én af de måder som mandlige elever marginaliseres af uddannelsen og dermed af faget. Og Søren er ikke den eneste mand, der oplever, at der sættes lighedstegn mellem homoseksualitet og det at være en god SOSU-hjælper. Her er det eleven Christina, der fortæller:

Christina: Men da jeg var i praktik var der en 3-4 mænd. Og den ene, han var assistent, og han var simpelthen eminent god. Han var også bøsse. [Griner]. Han har nok haft det der kvindelige omsorgsgen.

Christina griner og lægger dermed en lille distance til koblingen mellem den dygtige mandlige kollega og hans homoseksualitet. Selv om hverken Christina eller nogle af de andre elever, der bruger betegnelsen 'omsorgsgen', rent faktisk mener, at et sådant gen eksisterer, så indikerer betegnelsen, at omsorg anses som noget distinkt kvindeligt – og dermed heller ikke noget, som 'almindelige', heteroseksuelle mænd formodes at være i besiddelse af.

Ovenstående peger således på, at ordentlighedsfigurens fordring om at holde rent og holde orden får betydning for både de mandlige og kvindelige elevers muligheder for at blive gode SOSU-elever. Det bliver tydeligt, at idealet får forskellige implikationer for de to køn, idet der stilles forskellige typer af balancekrav til dem. Hvor kvinderne skal sørge for, at de udviser 'tilpas' kvindelighed, skaber ordentlighedsfigurens to første dimensioner en trussel mod mændenes mandighed, der altså ikke umiddelbart synes at skulle tøjles, så den ikke bliver 'for meget'. Tværtimod synes mændene at skulle forsvare deres position som heteroseksuelle og dermed 'rigtige' mænd. Hvor kvinders seksuelle signaler bliver noget, der skal reguleres på en kvantitativ skala, der går fra 'for meget' til 'for lidt',

Som SOSU-elev bliver man ikke bare uddannet, men også dannet.

synes den skala, mændene vurderes på baggrund af, at være kvalitativt orienteret, og polerne udgøres af 'homo-' og 'heteroseksualitet'.

Viljen til systematik: At have styr på det

Men ordentlighed handler ikke kun om at kontrollere kroppen og om de kønnede, seksuelle signaler. Det handler også, som Frederiksen peger på, at have viljen til systematik. Om 'at have styr på det', som SOSU-eleven Jeanette siger. Hun er nemlig helt på det rene med kravene til den professionelle SOSU-hjælper:

Jeanette: Altså på arbejde, der har jeg meget overskud og meget styr på det hele, og altså det hele skal helst fungere og være klappet og klart. Der er jeg meget aktiv, men lige så snart jeg kommer hjem, så skal jeg gerne bare kunne sætte mig ned og så slå hjernen fuldstændig fra. (...) når jeg har ferie, fordi så føler jeg bare, at mit aktive liv går ned på et

nul, det gør det virkelig. Så jeg begynder at føle mig rimeligt ulækker.

Hos den ordentlige SOSU-hjælper er det hele 'klappet og klart'. Men som citatet viser, er denne elev ambivalent omkring dette aspekt af ordentlighedsfordringen. Hun pointerer, at hun lever op til den, når hun er på job, men at hun gerne slipper kravet om systematik og overskud, når hun har fri. Men det er ikke uden frygt og ambivalens, at Jeanette insisterer på, at der kan herske andre idealer, når hun har fri. Der må ikke gå for lang tid, hvor hun slipper tøjlerne, så føler hun sig 'rimeligt ulækker'. Citatet kan læses som et blik ind i en modsætningsfyldt identitetsproces, hvor eleven skiftevis føler sig ordentlig og uordentlig. Idealet lader sig ikke afgrænse til den professionelle identitet, men koloniserer den private sfære. Ovenstående peger således på en følelsesmæssig ambivalens, foranlediget af et ønske om at

tilegne sig andre klassemæssige normer, end dem man selv er forankret i. Det (ud) dannelsesmæssige ideal om ordentlighed viser sig som et modsætningsfyldt forsøg på at 'klasserejse'. Modsætningsfyldt, fordi tilegnelse af ordentlighedsidealet ikke kan undgå at kaste moralske skygger ind over dele af det private liv, der nu netop fremstår som 'uordentlige' og dermed også uønskede, samtidig med at de stadigvæk er kilde til nydelse.

Ordentlighed: Vejen til et bedre liv?

Ovenstående peger på et ordentlighedsideal, der synes at udstikke forkerte eller socialt uacceptable måder for SOSU-eleverne at opføre sig på. Dermed har analysen hidtil vist, hvordan ordentlighedsfordringen baner vej for en problematisering af især de kvindelige elevers opførsel. Men analysen viser ligeledes, hvordan idealet også opleves særdeles positivt af nogle af eleverne. For at belyse de positive tilblivel-

sesmuligheder, som idealet tilbyder, trækker jeg på et interview med eleven Dina:

Dina: Jamen, jeg synes jo også, man bliver mere bevidst. Nogle af de ting, man har fået at vide, har man da godt vidst på forhånd, men jeg tror man – ja, jeg ved ikke, jeg har en eller anden fornemmelse af, at jeg lever lidt anderledes, end jeg har gjort før.

Sine: Hvad kan du mærke har forandret sig?

Dina: Jamen sådan noget, når man er ude og handle ind, der står man og tænker, 'ej man skal ikke have alt det junkfood'. Jeg tænker mere på mit helbred, altså nu har jeg børn, og tænker på jeg gerne vil leve lidt længere. Hvis jeg nu følger nogle af de forskrifter, som jeg også kan hjælpe andre end mig selv med. Så kan det måske være, man får, tj, et bedre liv sådan i gåseøjne. Jeg ved ikke, hvordan jeg skal forklare det.

Sine: Nu nævner du det der med mad. Er der andre ting, hvor du tænker, at 'her er der også sket noget'?

Skal kampen for mere anerkendelse af SOSU-arbejdet ske gennem et dannelsesideal, der former de fremtidige SOSU'er til at være 'pæne piger', eller bør man i stedet satse på at udvikle nogle omsorgsfaglige kompetencer, der tillader en højere grad af køns- og klasse-mæssig differentiering?

Dina: Jeg er blevet mere aktiv, øh har mere lyst til at lege med mine børn, gå ture med dem og har lyst til at gå, altså ud og få noget frisk luft og sådan noget. Ikke bare sidde og glo hele dagen. Man gider næsten ikke se tv og sådan noget mere. Og det, det er især kommet, efter vi startede på denne her uddannelse. Så ved jeg ikke, om det er fordi, man har det mere overskud (...), men det er bare nogle af de ting, der har forandret sig hjemme ved os.

Fortællingen om forandringen fra at 'sidde (inde) og glo', til at komme ud i 'den friske luft', kan ses som en markering af, at ordensfiguren er på spil i Dinas dannelse af en professionsidentitet. Dina er en af de elever, der er meget glad for at være på SOSU-uddannelsen. Hun fortæller med stolthed i stemmen, at uddannelsesforløbet betyder, at hun 'tænker mere over sig selv', hun er blevet 'mere bevidst'. Jeg tolker Dinas udtalelser derhen, at hun befinder sig godt med de tilbud om identitet, som SOSU-uddannelsen møder hende med. Hun ser konturerne af 'et bedre liv' for sig. Ganske som i de andre eksempler lader ordentlighedsfordringen sig ikke afgrænse til det professionelle arbejde.

I Dinas tilfælde fletter den sig sammen med hendes identitet som mor. SOSU-uddannelsen synes således ikke alene at give Dina en mulighed for bedre at leve op til de kulturelle forventninger til at være en god SOSU-hjælper, men også en kulturelt acceptabel mor. Dina bliver dermed et godt eksempel på, hvordan ordentlighedsidealets tredje fordring om at *opføre sig på den rette måde* ikke begrænser sig til de aktiviteter der relaterer sig til uddannelsen og de faglige kompetencer, og at det dermed ikke kun er professionsidentiteten, der formes herigennem.

Det interessante i denne sammenhæng er, at Dinas beretning langt fra er

enestående. Samlet set tyder analysen af det empiriske materiale på, at de elever, der accepterer alle tre dimensioner af ordentlighedsidealet og identificerer sig med dem i forhold til deres samlede tilværelse, ikke blot får mulighed for at blive anerkendt som gode og lovende elever, de oplever også, at de får en bedre tilværelse. Anskues dette i et klasseperspektiv, kan man spørge, om ordentlighedsfiguren kan ses som en middelklasse-mærke, og om de elever, der mestrer koden, bruger SOSU-uddannelsesforløbet i et forsøg på at ændre deres klassetilhørsforhold? Beverly Skeggs peger i sine analyser på, at:

They attempted to display their distinction from being classified through a variety of methods. To do so they made investments in their bodies, clothes, consumption leisure pursuits and homes. These investments indicated a strong desire to pass as middle class [Skeggs 1997, p.95].

Ovenstående indikerer, at uddannelsen ønsker at forandre eleverne, og at en god del af eleverne også ønsker at tage imod dette tilbud. Artiklen viser, hvordan eleverne modtager, afviser eller bearbejder ordentlighedsidealet på meget forskellig vis. Mens nogle ser det som en velkommen mulighed for at få livet ind i nogle 'sunderer' og mere faste rammer, er der også nogle, der viser modstand imod kravene om at skulle forandres til at blive mere ordentlige.

Diskussion

Den logik, der ligger bag idealet om ordentlighed synes at være, at *en god SOSU-hjælper er en kvinde, som kommer fra middelklassen*. Som artiklen viser, mødes både kvindelige og mandlige elever med kravet om at mestre denne sociale kode. Det er et krav, der retter sig mod rigtige og forkerte måder at signalere køn, klasse og

seksualitet på. Elever af kvindeskøn forsøges reguleret på måder, så de ikke virker moralsk anstødelige, hvilket sker gennem fokus på at balancere kvindeligheden og de seksuelle signaler, samt en adfærd, der signalerer kontrol. Man kan spørge, hvem der betaler den højeste pris for at efterleve ordentlighedsfigurens fordring om at holde rent og holde orden? Om det er sværest at skulle forsvare eller forklare sin seksuelle orientering som mændene, eller at skulle regulere sit kvindelige udtryk, så det passer ind i et middelklasseideal? Det er ikke til at sige, men måske en del af svaret kan findes i det forhold, at frafaldet både på uddannelsen og i faget er markant højere blandt mænd end blandt kvinder (Warming 2012).

Men selv om kvinderne ikke i samme grad trues med eksklusion eller tvinges til at forsvare deres seksuelle orientering, kan man spørge, om det er rimeligt, at kvindelige SOSU-elever mødes med et krav om at skulle være 'pæne piger' ved at balancere deres køn, så de ikke kan opfattes som nogle, der enten er 'for meget', 'for lidt' eller blot 'forkerte'.

Dannelsesideal i SOSU-uddannelsen – eller faglighed

Overordnet set peger ordentlighedsidealet på en uddannelsespraksis, der er stærkt orienteret mod elevernes klassemæssige dannelse. Analysen åbner for en diskussion af implikationerne af denne dannelsesambition, både for eleverne, men også for SOSU-faget og for ambitionen om ikke bare at skabe en mere ligelig fordeling af mænd og kvinder i faget, men også den professionsinterne kamp for at hæve fagets status. Sat på spidsen kan man på baggrund af denne artikel spørge, om kampen for mere anerkendelse af SOSU-arbejdet skal ske gennem et dannelsesideal, der former de fremtidige SOSU'er til at være 'pæne pi-

ger', eller om man i stedet skulle satse på at udvikle nogle omsorgsfaglige kompetencer, der tillader en højere grad af køns- og klassemæssig differentiering – og på den måde matche den mangfoldighed af omsorgskrævende ældre, som virkeligheden byder på? Med andre ord åbner artiklen for en diskussion af, hvorvidt det er ønskeligt at gøre kvindelige middelklasseidealer til dannelsesidealer i SOSU-uddannelsen, eller om man derigennem marginaliserer nogle af de elever, der uanset køn og klassebaggrund har potentialet til at blive nogle dygtige omsorgsarbejdere?

Note 1. Skeggs studerede såkaldt "caring courses" i løbet af 1980'erne. Disse kan ikke sidestilles med den danske SOSU-uddannelse, idet disse forløb, der stammer fra begyndelsen af det tyvende århundrede, snarere sigtede mod at kvalificere unge arbejderklassekvinder til at varetage ulønnet omsorgsarbejdet i den borgerlige familie (Skeggs 1997, 41-55).

Referencer

Butler, Judith (1993). *Bodies that matter: on the discursive limits of "sex,"* New York: Routledge.

Crenshaw, K.W. (1995). The intersections of race and gender. Mapping the margins: Intersectionality, Identity, Politics and violence against women of color. *Critical Race Theory. The Key Writings That Formed the Movement.* New York. The new Press. Pp. 357-383.

Emerek, Ruth & Holt, Henrik (Red.) (2008). *Lige muligheder – frie valg?: om det kønsopdelte arbejdsmarked gennem et årti,* Kbh.: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Frederiksen, Kirsten (2005). *Uddannelse til ordentlighed: at lære sygepleje gennem 200 år.* Ph.d.-afhandling. Viborg: PUC.

Hjort, Katrin. (2003). *Mænd og omsorg,* København: Hans Reitzel.

Lehn-Christiansen, Sine (2011). *I sundhedens tjeneste?: om praktiseringer af sundhedsfremme i social- og sundhedshjælperuddannelsen.* Ph.d.-afhandling, Roskilde Universitet.

Skeggs, Beverly (1997). *Formations of class and gender: becoming respectable,* London; Thousand Oaks, Calif.: SAGE.

Staunæs, Dorte (2004). *Køn, etnicitet, og skoleliv,* Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Staunæs, Dorte (2003). Where have all the subjects gone? Bringing together the concepts of intersectionality and subjectification. *Nordic Journal of Women's Studies,* 11(2), pp.101-110.

Warming, Kenn (2012). *Mænd i omsorgsfag – en interviewundersøgelse af mænds oplevelser og erfaringer som professionelle i tre kvindedominerede fag.* Ph.d.-afhandling, Roskilde Universitet.

Wohlgemuth, Ulla (2010). *Mænd og omsorg, hvorfor (ikke)?: Mænds begrundelser for og erfaringer med valget af en omsorgsuddannelse.* Ph.d.-afhandling, Syddansk Universitet, Odense.